

TAMÁSI ZSOLT

Az erdélyi katolikus iskolák és a hitoktatás helyzete 1900-1948 között a püspöki körlevelek tükrében

The strong efforts made at the beginning of the 20th century, the restraints of the inter-war school-laws and the atheistic discourse of the communism deeply increased the difficult situation of religious education until the ban in 1948. Therefore the religious education at the parish had a greater emphasis together with the missions and the adult catechesis during the communist period. After the fall of the communism teaching religion at school or even the religious schools were gradually allowed, as religious education becoming compulsory in public schools and as the properties of the church mainly real estates were given back to the church. The new educational law that entered into force in 2011 makes possible the re-opening of the religious schools with the support from the state budget. The study summarizes through the Episcopal circulars the effort made by the Roman Catholic Church from Transylvania to maintain the religious education that continues today within the limits of an already favorable legislation.

Keywords: religious education, 20th century, Episcopal letters, educational law, communism.

Az egyházi oktatás, az egyház iskola-fenntartási joga az elmúlt évszázadban a változó politikai helyzet következtében folyamatosan szorító körülmények közé került Erdélyben, ennek ellenére minden felekezet igyekezett az adott törvények általában egyre szűkítőbb keretei között a nevelésben betölthető feladatának megfelelni. Úgy az 1917-es, mint az 1983-as Egyházi törvénykönyv kifejezetten tartalmazza, hogy a katolikus egyháznak joga van minden szinten iskolákat létesíteni és működtetni (1917: 1375.¹ kánon, 1983: 800-806.² kánon). A

---

¹ Can. 1375: *Ecclesiae est ius scholas cuiusvis disciplinae non solum elementarias, sed etiam medias et superiores condendi.*

² 800. kán. - 1. §. *Az egyháznak joga van arra, hogy bármilyen tantárgy oktatására, bármilyen típusú és fokozatú iskolát alapítson és vezessen; 802.*

20. század első felében az Egyházi Törvénykönyv előírásainak alkalmazását a folyamatos impériumváltások sora fokozatosan nehezítette. A század elején az állami iskolák mint konkurencia jelentkeztek csupán, vonzónak azért tűnhettek, mert az a közhiedelem terjedt el, hogy a község az iskolafenntartás költségeitől mentesülhet, ha az egyházi községi iskola államosítása megtörténik. A két világháború között a felekezeti iskolák tanárainak fizetése mellett külön problémát jelentett a nyilvánossági jog megszerzése az új magánoktatási törvény keretei között (főleg 1933 után). A szándékos elsorvasztási szándék ellenére mégis sikerült fenntartani a felekezeti iskolákat. Ebben fontos részt vállaltak azok a hívek, akik a századelőn anyagi okok miatt ugyan az állami iskolát tartották vonzóbbnak, de kisebbségi helyzetben már a nemzeti nevelés lehetőségét biztosító felekezeti iskolák működtetéséért az anyagi áldozatokat is vállalták. A II. bécsi döntést követően Észak-Erdélyben nemcsak, hogy megtarthatták felekezeti jellegüket az iskolák, hanem azokban a községekben, ahol a tankötelesek beiskolázására nem volt elegendő a felekezeti iskola, csak ott indulhatott el az oktatás állami iskolában. A II. világháború után előbb csak a felekezeti iskolák létszámtöbbletét kellett átadni az állami iskolának, majd 1948-tól sor került a teljes államosításra.

A 20. század első felében a katolikus oktatásra vonatkozó püspöki körlevelek összegzésével azt próbáljuk vázolni, hogy hogyan kereste az erdélyi egyházmegye azokat a lehetőségeket, amelyekkel az Egyházi Törvénykönyvben rögzített nevelési feladatát teljesíthette az egyházi oktatást visszaszorító törvénykezések mellett is.

---

kán. - 1. §. *Ha nincsenek olyan iskolák, amelyekben a nevelést a keresztény szellem járja át, a megyéspüspök feladata, hogy ilyenek alapításáról gondoskodjék; 2. §. A megyéspüspök gondoskodjék arról is, hogy – ahol ez hasznos – szakmai és technikai iskolákat, valamint más sajátos szükségleteket kielégítő iskolákat alapítsanak.*

Majláth püspök 1428/1905 számú körlevelében jelezte, hogy a katolikus népiskolák államosítása iránt jól érezhető törekvés van. A miniszteri utasítások alapján tudatta, hogy az egyházi iskola az illetékes egyházi főhatóság jóváhagyása nélkül nem államosítható. Az államosítással a község nem szabadulhatott meg az iskolafenntartás költségeitől,³ mert hozzájárulásukat az állam is igénybe vehette. Ugyanakkor az államosítás során az iskolavagyon a község tulajdonából állami tulajdonba ment volna át, akárcsak a tanerők választásának a joga is. Ha oly tanerőt nevezett volna ki az állam, aki kántori teendőkkel nem megbízható, akkor az egyházközségnek ráadásul önálló kántori állást is kellett volna szervezni.⁴ Kérte, hogy az esperes-tanfelügyelők és az iskolaigazgató plébánosok ezekről a körülményekről világosítsák fel azokat az iskolaszékeket, akik az államosítást szeretnék. Javasolta, hogy az államosítás helyett az állami segély igénybe vételével tartsák fenn és fejlesszék az iskolákat. Az 1908/XLVI törvénycikk értelmében az elemi iskolai oktatás teljesen ingyenes lett. A megyéspüspök 400/1910 számú körlevelében kérte, hogy az iskolaszékek igényeljék a törvény értelmében járó állami támogatást.⁵ Kiegészítő utasításként 5154/1910 szám alatt jelezte, hogy póttámogatás is igényelhető, ha azon községben, ahol az iskola működik, nincsen állami, sem községi iskola; ha az iskola az 1908/XLVI törvénycikk hatályba lépésekor már működött, és

---

³ Rámutatott, hogy az államosítás vágyának oka az egyházközségek részéről itt kereshető.

⁴ Az 5231/1910 számú püspöki rendelet a vallás és közoktatási minisztérium utasítása szerint kérte, hogy ahol a kántor egyben a tanító is, a kántori teendőket (pl. temetések) olyan időpontra tegyék, amikor nincs tanítás (szorgalmi idő), hogy a kántor, mint tanító iskolájában mulasztani ne legyen kénytelen.

⁵ Az állam kárpótlást adott az egyházi és községi iskoláknak, ahol a fenntartó a község vagy a felekezet. Ez az összeg nem haladhatta meg az illető iskola tanköteles növendékeiként egyenként számított évi 15 korona tandíj és 1 korona felvételi díj összegét.

ha az iskola a fenntartó vagyontalansága miatt a törvényben megállapított állami kárpótlásból nem volna fenntartható.

Az impériumváltást követően külön problémát jelentett, ha a tanítóknak nem sikerült letenni az államilag előírt kiegészítő vizsgákat.⁶ 6621/1922 számú körlevelében a megyéspüspök utalt arra, hogy a tanítók az egyházi iskolákból szinte mind letették a kiegészítő vizsgát, tehát ez az akadály elhárult az államsegély igénylése elől. A kérdés meg nem oldódása miatt az 1924/25 tanév megnyitása alkalmából küldött pásztori levelében a tanítókat kintartásra buzdította: „ne szabják a munkát az adott kenyérhez.”⁷ A második világháború után 3595/1946 számú körlevelében kiemelte, hogy a kormány, még ha jelentős korlátozásokkal is, fedezi az egyházi iskolák tanszemélyzetének fizetését állami költségvetésből. Ez azért fontos, mert korábban évtizedekig megtagadta ezt az állam, pedig a hívek adóiból köteles lett volna ezt megtenni. A 7684/1946 számú püspöki rendelet kitért a felekezeti iskolai tanerő választásának formájára, akinek kinevezése az Egyházmegyei Hatóság jogköre. A rendelkezés értelmében a katolikus iskoláknál a tanítót az egyházközségi tanács, mint iskolaszék választja. A katedra üresnek akkor volt tekinthető, ha a tanító elhunyt, nyugdíjba ment, lemondását az Egyházmegyei Hatóság elfogadta, több

⁶ Román nyelv és irodalom, a későbbiekben történelem, földrajz és alkotmánytan is.

⁷ Az iskolakérdéshez kapcsolódik a két világháború közt a püspöki körlevelek jelentős része. Ezekben részletes utasításokat olvashatunk az államsegélyről, a tanerők vizsgáiról, a használható tankönyvekről, az állami rendelkezésekről. Ezek részletezése jelen fejezetben azért nem aktuális, mert e körlevelek ritkán jutottak el az érdekeltekhez. 63/1928 számú körlevelében Majláth püspök rámutatott, hogy gyakori a panasz, hogy az iskolát érintő körleveleket a tanítók nem kapták meg. Ezért utasította a lelkész-igazgatókat, hogy az ilyen jellegű körleveleket a vétel után 3 napon belül az igazgató-tanítónak adják át elolvasásra, s ha az iskola többtanítós, alkalmas időben gyűljenek össze, s mindenki előtt olvassák fel ezeket. Ennek a rendeletnek a hatékony(talan)ságát jelzi, hogy 3204/1930 számú rendeletével – a tanítók panasza miatt – külön naplót kért vezetni a körlevelek továbbításáról a tanítók felé.

mint 30 napja eltávozott – ezt az Egyházmegyei Hatóság hivatalosan megállapította – vagy jogerős fegyelmi döntéssel állásából elmozdították. A megválasztott tanítót az iskolaszék 24 órán belül volt köteles bejelenteni a tanfelügyelőségnek.

A tanerők mellett jelentős problémát jelentett a felvehető diákok kérdésköre. Az impériumváltást követően a román közoktatási minisztérium államtitkára 27.807/1920 szám alatt utasította a tanfelügyelőket, hogy vegyék elejét annak a helyzetnek, amikor hatósági közegek kényszerítik a gyerekeket állami iskola választására. Majláth püspök kiemelte, hogy a felekezeti iskoláknak elismert nyilvánossági joguk van, s nem zárhatóak be a főtitkár előzetes beleegyezése nélkül. A püspök a fentiek értelmében 5269/1920 számú rendeletében felszólította a papságot az iskolák megnyitására, ha más lehetőség nincs, bérházakban is. A püspök 2570/1923 számú körlevelében jelezte, hogy felekezeti iskolába csak az illető felekezethez tartozó tanulók vehetőek fel. A miniszter megengedte, hogy akik korábban más felekezeti iskolába nyertek felvételt, azok folytathassák tanulmányaikat. Ugyanakkor a kolozsvári vezérigazgatóság megengedte, hogy azokban a helységekből, ahol csak egy magyar felekezeti iskola van, oda más felekezeti magyar gyerekek is felvehetőek legyenek. Ezzel párhuzamosan a közoktatási minisztérium elrendelte, hogy felekezeti elemi és középiskolába csak akkor vehető fel más vallású gyerek, ha a községben egyáltalán nincs állami iskola. Miután megjelent a magánoktatásról szóló törvény, 100/1926 számú körlevelében a megyéspüspök rámutatva a törvényben található ellentmondásokra feljogosítva érezte magát arra, hogy megfelelő magyarázatokkal kísérve közölje a rendelkezéseket az iskolaszékek vezetőivel. Majláth püspök értelmezése szerint tehát a katolikus iskolába csak román származású és román nyelvűek nem vehetőek fel, de minden magyar nyelven beszélő, különböző felekezeti gyereket be lehet írni. 2278/1926 számú körlevelében az iskolai törvény végrehajtásával kapcsolatban viszont kénytelen volt megállapítani, hogy a katolikus iskolába

nem csak más nyelvű, hanem más felekezeti gyereket se szabad felvenni.

Észak-Erdélyben a második bécsi döntés után a közoktatás ideiglenes szabályozására a Vallás és Közoktatásügyi minisztérium 24024/1940 számú rendelete előírta, hogy amely iskolák a visszacsatolás előtt felekezeti iskolaként működtek, megtarthatták ezt a jellegüket. Ha ugyanabban a községben volt állami iskola is, az 1940/41-es tanévben az állami iskola csak akkor kezdhette meg a működését, ha a tankötelesek részére nem volt elegendő a felekezeti iskola.⁸

A kommunizmus éveinek kezdetén a kolozsvári Magyar Tankerületi Felügyelőség 196.585/1946 számú határozata alapján az elemi osztályokban a tanulók száma nem haladhatta meg osztályonként falun a 40-et, városon a 30-at. A legalacsonyabb létszám egy tanerős iskolában 20 gyerek, több tanerős iskolákban az utolsó tanítóra legalább 20 tanuló volt számítható.⁹ A rendezés lényege az volt, hogy ha valamely helységben a katolikus iskola mellett állami iskola is volt, a felekezeti iskola esetleges létszámtöbbletét át kellett adni az állami magyar tannyelvű iskolának. E rendelet megkerülése miatt Márton Áron 9117/1947 számú körlevelében kiemelte, hogy a szülők iskolaválasztási jogát a törvény biztosítja. Ha tehát az iskolai tanerőkre jutható gyereknél többet íratnának be, azonnal kérni kellett a püspöki utasítás szerint az új tanítói állás engedélyezését, addig is a párhuzamos osztályt be kellett állítani, amelyet az Egyházmegyei Hatóságnál is szükséges volt bejelenteni, illetve kérni kellett a tanfelügyelőségtől egy állami tanerő ideiglenes átosztását. 1948-ban viszont megszüntették a felekezeti iskolákat. Az augusztus 3-án életbe lépett törvény előtt, még július 31-én is, Márton Áron próbálta menteni a menthetőt. 4319/1948 számú rendeletében jelezte, hogy érte-

⁸ Kolozsvári Püspöki Általános Helytartóságának Közlönye, I. évf. 3. szám, 1940. november 5.

⁹ Például egy 5 tanerős falusi iskolában maximum 200, minimum 180 tanuló lehetett, a városi 5 tanerős iskolában maximum 150, minimum 140.

sült, hogy július 27-én az egyházi iskoláknál miniszteri rendeletre hivatkozó kiküldöttek jelentek meg, akik az iskolák, bentlakások és a hozzájuk tartozó ingó és ingatlan vagyon leltári átvételét sürgették. Ez az eljárás ellen a Közoktatási Minisztériumnál a következő távirattal tiltakozott: az említett vagyonok az egyházközségek vagy az egyházmegye tulajdona, amelynek törvényes képviselője az alulíró püspök, aki kérte a sérelmes rendelkezés visszavonását. A távirat szövegének közlése után közölte, hogy minden egyházi iskola ingó és ingatlan leltára egyházi tulajdont képvisel. Ezeknek állami iskola által történő használatára való átengedése az Egyházmegyei Hatóság illetősége. Minden leltározásnál kérte, hogy az iskoláitól szigorúan különítsék el a kántori javakat, amelyek azonos leltárba nem sorolhatóak be, akárcsak a szerzetesházak javai sem. A jövőre tekintve előírta, hogy az ő írásbeli engedélye és meghatalmazása nélkül tilos bármilyen tárgyalás az iskolák és intézetek tekintetében. 4708/1948 számú körlevelében viszont már a megtörtént államosítást volt kénytelen hírül adni. Kiemelte, hogy senki sem veheti rossz néven, ha ezen intézmények elvesztése felett könnyeket ejt, sem az, ha ezek visszaszerzésére minden törvényes lehetőséget megpróbál felhasználni. Az iskolák államosítása és a hitoktatás száműzése újabb feladat elé állította az egyházmegyét.

A felekezeti iskolákban történő hitoktatással párhuzamosan a század során folyamatosan egyházi előírások sürgették a plébániai hitoktatást is. Majláth püspök X. Pius pápa körlevele kapcsán 1950/1905 számú rendeletében megfogalmazta, hogy a rendes hitoktatáson kívül minden ünnep és vasárnap egy órát szükséges hitoktatásra fordítani az ismétlő iskolásoknak, s a templomban a felnőtteknek magyarázni kell a katekizmust. Ahol sok a filia, ott a tanítón és a papon kívül keresni kell olyan buzgó világiakat, akik a hitoktatást teljesíteni képesek. Azt is kiemelte, hogy vasárnap délután a templomokban hitelemző beszédekre kerüljön sor, amelyek megtartását a főpásztori látogatáskor ellenőrizni fogja. 4239/1936 számú, a hitoktatás

fontosságáról szóló pásztori levélben gyakorlati javaslatként megfogalmazta, hogy minden plébánián alakítsák meg a Keresztény tanítás társulatát, amelybe azok tömörüljenek, akik alkalmasak a katekizmus tanítására. Minden plébánián kérte – ha még nem volna – felállítani a Plébániai katekizmus iskolát. Ahhoz, hogy a szülőket rá lehessen kötelezni, hogy gyerekeiket ide járassák, kérte, hogy ne bocsássák bűnbánat szentségéhez és bérnialáshoz, akik kellő katekizmus-oktatásban nem részesültek; a szentbeszédekben figyelmeztessék a szülőket a hitoktatási kötelezettségeikre. A papok igyekezzenek ezekre az oktatásokra vonzani a gyerekeket.¹⁰ Ugyancsak elrendelte a felnőttek hitoktatását. Fontosnak tartotta megszervezni az Egyházmegyei Hitoktatási Hivatalt is. Ennek feladata lett, hogy gondoskodjon, hogy hittant alkalmas egyének tanítsák, évente külön vallástani előadásorozatot szervezzen. Kérte, hogy minden plébánián évente legyen egy katekizmus-nap, amikor alkalmi beszédet tart a pap a hitoktatás szükségességéről, s gyűjtést rendeznek a hitoktatás ügyének előmozdítására.

Márton Áron 2221/1945 számú rendeletében előírta, hogy a felnőttek hitoktatása advent első vasárnapján kezdődjön el minden plébánián. 1946-ban ezt kiegészítve kérte a családi, iskolai, plébániai hitoktatást, a katolikus sajtó és könyvek felkarolását, s ahol szükséges, világnézeti előadások tartását is. 1947-ben a hitoktatásnak hármas szintű megszervezését sürgette: iskolában, templomban, családban. 1948-ban a felekezeti iskolák államosítása miatt létszükségletté vált a hitoktatás iskolán kívüli megszervezése. 4708/1948 számú rendeletével a megyéspüspök előírta, hogy a hitoktatók, papok a tanköteles gyerekek iskolán kívüli hitoktatását megszervezzék, s egyben a családokban a készséget és feladattudatot felkeltsék. Minden egyházközség köteles volt kimutatást készíteni a tanköteles

---

¹⁰ Például a parancsolt ünnepeken külön a gyermekek számára tartandó szentmisével, jutalmazással egybekötött katekizmus-vetélkedőkkel, foglalkozásokkal.

gyerekekről.¹¹ 1959-ben felsorolja azokat a minimális hittani ismereteket, amelyeket a plébániai hitoktatás során szükséges volt megtanítani. Ezek: a Hiszekegy és annak főbb tételei, Isten 10 és az Egyház 5 parancsa, Hét szentség, Miatyánkot, a hitremény-szeretet felindítása és ennek szükségessége, a hat főigazság. Akik hitüket veszélyeztető körülmények közt éltek, lelkiismereti kötelességük volt a vitatott vallási kérdéseket jobban ismerni. A műveltebbek kötelességévé tette, hogy műveltségi fokuknak megfelelően a vallási kérdéseket is ismerjék. A szülők vallásra nevelő kötelezettsége természeti és isteni törvény. Vétkesnek nevezi tehát azok a híveket, akik a szükséges anyagot nem tanulják meg, de a szülőket és papokat is, akik a vallásos nevelést elhanyagolják. Gyóntatáskor is, ha a gyóntató azt állapítja meg, hogy a gyónó nem rendelkezik a szükséges ismeretekkel, kérte helyben megtanítani: a kereszttetés, a kimondott szavak jelentését, a szentség lényegét. Ha a gyónó annyira járatlan a hit kérdéseiben, hogy a gyóntatószékben ez az oktatás nem kivitelezhető, el kellett halasztani a feloldozást. Kivétel csak a nyilvánvalóan gyengeelméjűekkel szemben engedélyezett. A plébániai hitoktatást annyira fontosnak tartotta, hogy a papok külföldi útjaival kapcsolatban is erre engedélyt csak június 10. és október 1. közt adott, amikor hitoktatás a vakáció miatt szünetel.¹²

A felnőttek hitoktatásának sajátos formáját jelenti a népmisszió. A népmissziók tartásának jelentőségét a század két nagy erdélyi püspöke, gróf Majláth Gusztáv Károly és Márton Áron egyformán felismerte. 1902-ben Majláth püspök általánosságban javasolta az egyházközségeknek a népmissziókat, mint a lelki megújulás egyik eszközét. 4080/1927 számú kör-

¹¹ A bejelentkezettekről a hitoktatók anyakönyvet és jelenléti naplót voltak kötelesek vezetni. A plébánia kellett gondoskodjon a megfelelő teremről és időpontról. Egyúttal megküldte a minimális hittananyagot, amit a hitoktatók kötelesek voltak feldolgozni az órákon. Félév, évharmad végén az anyagból a szülők és érdeklődők jelenlétében vizsga volt tartandó.

¹² Márton Áron püspök 67/1978 számú rendelete.

levelében kiemelte, hogy az egyházközségek által beküldött évi jelentések (relációk) arról tanúskodnak, hogy néhány egyházközségben még sohasem, vagy nagyon rég volt népmisszió. Ezért ismételten elrendelte, hogy ahol 10 éven belül nem volt misszió, kellően előkészítve szervezzék meg; időpontját és vezetőjét időben bejelentve. Kiemelten kérte a fiókegyházakban való megszervezést, mert ezek a hívek igénylik a leginkább. 1937-ig a püspöki körlevelek csak a missziót tartók neveit sorolták fel, évi rendszerességgel. A 19/1937 számú körlevél statisztikai adatként közölte, hogy 1936-ban 20 helységben tartottak missziót, 18 helységben pedig misszió-újítást.

Márton Áron 40 éves püspöki jubileuma kapcsán Jakab Antal, visszatekintve a nagy püspök tevékenységére, a méltató sorokban külön kitért arra, hogy Márton Áron azért rendezte meg a második világháború után egyházmegye szerte a népmissziókat, „mert másképpen nem remélhette, hogy a háború vérgőzös légköre után reátalálhatnak az emberek az Istenre, utána önmagukra és egymásra, a testvérré, hogy a fegyver kíméletlenségéhez szokott kezek visszatérhetnek a puha kenyér áldását termő munkához.”¹³ Márton Áron 540/1946 számú körlevelében örömmel számolhatott be arról a jelentések fényében, hogy a missziókon egyházmegye-szerte tömegek vettek részt. Maga a püspök személyesen is kivette a részét ebből a tevékenységből.¹⁴ 43/1947 számú körlevelében kiértékelésként jelezte, hogy a meghirdetett missziók programszerűen zajlottak. Mindenhova szeretett volna személyesen is elmenni, de ahol volt, ott lelki örömben volt része. A pozitív észrevételek¹⁵ mellett az árnyoldalakra is felhívta a figyelmet. Ezek közt

¹³ 2980/1978. számú körlevél. Aláíró: Jakab Antal segédpüspök, 1978. december 15.

¹⁴ 1946-ban a marosvásárhelyi nyolc napos misszió-záró szentmiséjén, Krisztus király ünnepén ő maga tartotta az ünnepi, befejező beszédet, amelynek szövegét teljes egészében körlevelében közölte az egyházmegyével 3550/1946 szám alatt.

¹⁵ Jelenlét; szervezés; a hit még töretlenül megmaradt a háború ellenére is.

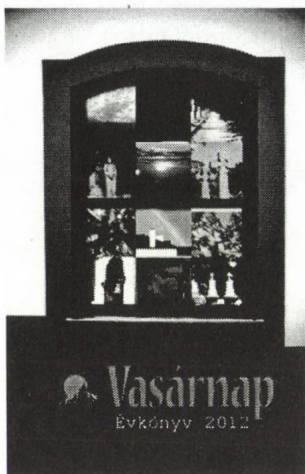
kiemelte, hogy főleg a fiatalok egy részét a megélhetés féltése hitéletében veszélyezteti. A népmissziót csak első lépésnek tekintette. A továbbiakban három dolgot kért folytatásként: eredményes hitoktatást,¹⁶ meleg hitéletet,¹⁷ széles körű szeretet-tevékenységet.¹⁸

---

¹⁶ A hitoktatást három szinten szükséges megszervezni: iskolában, templomban, családban.

¹⁷ A liturgiában való aktív részvétel, éneklés, gyakori gyónás-áldozás, segítségimádás.

¹⁸ A figyelmet a háború árváira, éhezőkre és ruhátlanokra fordította.

Az új évre ismét új évkönyvvel jelentkezünk, hogy Isten nevében, Isten útján együtt induljunk, s elődeink, nemzeti és katolikus nagyjaink nyomába lépjünk, egymást támogatva, vigasztalva, örömet-nehézséget megosztva. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében válogattunk ide lélekemelő olvasmányokat a magyar irodalom nagyjaitól, Gárdonyi Gézától, Móra Ferencről, Móricz Zsigmondtól, Kölcsey Ferencről, Pilinszky Jánostól, Sántha Ferencről, írásokat egyházunk hőseiről, Szűz Máriáról, Szent Pálról, Assisi Szent Ferencről, IX. Piuszról, Scheffler Jánosról. Egymás erősítése céljából sorakoznak itt olyan cikkek is, amelyek a jövő, a remény stratégiájáról értekeznek, a bor és az Istennek kedves életöröm filozófiáját elemzik, az ünneplés rendjét elevenítik fel és mutatják be mai családok gyakorlatában. Kedves Olvasó, fogadja olyan szeretettel ezt a könyvet, amilyennel készült, s lelje sok örömét benne az olvasás során!